

2025-09-11

RUN/442/2025
Ert dnr: KN2025/01284

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande gällande slutbetänkandet Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2025:68)

Utredningen SOU 2025:68 lyfter centrala frågor om landets robusthet och totalförsvar, och har tydlig bäring på de särskilda förutsättningar som råder i ett län som Jämtlands län sett till de naturbaserade resurser och näringar som finns här. Det handlar om såväl jord, som skog, rennäring och mineral. Därutöver har Jämtlands län en försvarsstrategisk geografisk placering i landet, då stora mängder materiel och trupper förväntas förflyttas från Trondheim via Storlien och Östersund ut mot östkusten.

Region Jämtland Härjedalen välkomnar helhetsinriktningen i utredningen, särskilt betoningen på behovet av en förstärkt byggnads- och reparationsberedskap (kapitel 4), nya samverkansformer mellan företag och det allmänna (kapitel 3) samt förslaget om ett utökat uppdrag till forsknings-institut och kompetenscentrum (kapitel 6). Samtidigt ser Region Jämtland Härjedalen behov av förtydliganden och kompletteringar, inte minst vad gäller skogens roll, livsmedelsförsörjningen och vikten av regionala kompetenscentrum. Platsbaserad kunskap och regional resiliens är en nyckel för nationell försörjningsberedskap, vilket bör få större genomslag i det tilltänkta nationella systemet.

Skogsindustrins roll i försörjningsberedskapen

Utredningen konstaterar att skogsindustrin historiskt varit en av de mest betydelsefulla sektorerna för ekonomiskt försvar och försörjningsberedskap (s. 62–63), samt att denna slutsats alltså är giltig. Skogen levererar inte bara byggmaterial och biobränslen utan är också central för utvecklingen av en modern bioekonomi och för sysselsättning och ekonomin i sin helhet. Detta gäller såväl på nationell nivå som på regional nivå för Jämtlands län.

Skogen utgör bas för hållbar utveckling, cirkulära lösningar och bioenergi. Denna potential bör tydligare inkluderas i diskussionen om samhällsviktiga varor och tjänster (kapitel 2). Här kan också regionala kompetenscentrum, tillsammans med skogsbrukets aktörer, bidra med utbildning, forskning och nätverk för att stärka beredskapen.

Livsmedelsförsörjningens roll i försörjningsberedskapen

Utredningen betonar vikten av en robust livsmedelsförsörjning för totalförsvaret (s. 65). Det hänvisas bland annat till SOU 2021:67, Utredningen om fossiloberoende jordbruk, och dess slutsats att en ökad inhemsk produktion av förnybara drivmedel skulle minska sårbarheten och därmed öka försörjningsförmågan av livsmedel. Detta då import av drivmedel, även förnybara sådana, är stort. Drivmedel är särskilt viktigt i glesa områden med långa avstånd, områden som också har resurserna att bidra till produktion av drivmedel med förnybart ursprung.

Jämtlands läns jordbruk präglas av småskalighet, mångbruk och klimatanpassade produktionsformer, inte minst utifrån våra naturgivna förutsättningar med kalla vintrar och vallproduktion. Dessa strukturer skapar resiliens men är också sårbara för exploatering och konkurrens om markanvändning. Utifrån försörjningsberedskap är det viktigt att jordbruksmarken värnas och ses som en nationell strategisk resurs.

Livsmedelskedjan är beroende av lokala resurser och en snabb omställningsförmåga i händelse av kris. Den kompetens och erfarenhet som redan finns i Jämtlands län och Norrlands inland kan omsättas i konkret nytta för hela landets försörjningsberedskap, så länge den efterfrågas och tillvaratas.

F-avtal som verktyg för regional försörjningsberedskap

Ett nytt system för försörjningsberedskapsavtal ger nya möjligheter att bygga upp beredskapen. Det är dock viktigt att F-avtalen inte blir alltför centraliserade eller standardiserade i sin logik. Den praktiska nyttan kommer först när avtalen speglar de lokala förutsättningarna. Småskalighetens logik och platsbaserad kunskap måste vara styrande.

I Jämtlands län, likt många platser i Norrlands inland, ser verkligheten annorlunda ut än i storstäderna: avstånden är långa, transporterna sårbara och många av våra företag är små men flexibla. Därför bör F-avtalen utformas så att de ger dessa företag incitament att delta och tydlig ersättning för den beredskapskapacitet de faktiskt tillhandahåller.

MSB får i förslaget en viktig roll i att bygga upp systemet för F-avtal. För att dessa verktyg ska bli användbara måste de dock spegla regionala förhållanden och behov. Kunskap om den lokala kontexten bör vara en självklar del av MSB:s underlag.

Modern byggnads- och reparationsberedskap

Tillväxtverket föreslås få en mer central roll i försörjningsberedskapen. Ett starkt nationellt nav har möjlighet att skapa förutsebarhet, likvärdighet och ge näringslivet en tydlig motpart i frågor som rör beredskap. Samtidigt ser Region Jämtland Härjedalen en risk att en centraliserad struktur förbigår regionala skillnader och platsspecifika förutsättningar som finns, en kunskap som exempelvis länsstyrelserna i större utsträckning har idag. Oavsett vilken myndighet som får ökat ansvar, är det avgörande att den kan tillvarata de resurser och den kunskap som finns regionalt och lokalt ute i landet.

Utredningen föreslår att regionerna ska tillföras resurser för att rekrytera 1 årsarbetskraft, i syfte att upprätthålla förmåga för en byggnads- och reparationsberedskap samt för åtgärder inom byggnads- och reparationsberedskap. Region Jämtland Härjedalen välkomnar förslaget att tillföra mer resurser, men önskar mer klarhet i vilka regioner och kommuner som kommer att omfattas av extra stöd. Jämtlands län har pekats ut som centralt i fråga om förflyttning av material och NATO-trupper vid händelse av krig, och har även såväl skogsindustri som intressanta mineraler. Det är inte rimligt att förvänta sig att endast en tjänst ska kunna upprätthålla den efterfrågade förmåga i ett strategiskt viktigt län som till ytan är större än hela Danmark.

För att byggnads- och reparationsberedskapen ska bli robust krävs kunskap och förståelse för hur maskiner och resurser används i vardagen. Där är maskinerna avgörande för att upprätthålla produktion och försörjning – resurser som samtidigt är avgörande i en krissituation. Om dessa rycks bort utan hänsyn riskerar det att undergräva både vardagsverksamheten och den långsiktiga beredskapen.

Ekonomiska incitament i tydliga avtal är dessutom en förutsättning för att enskilda företagare ska kunna bidra. Att delta i beredskapen får inte innebära att den egna verksamheten riskeras eller att kostnader vältras över på dem som ställer upp. Med väl fungerande ersättningsmodeller kan man skapa ett ömsesidigt förtroende som gör beredskapen både hållbar och användbar i praktiken. Ett relevant exempel är det system som etablerats för beredskap vid skogsbränder och där Jämtlands län varit drivande. Där ansvarar näringen för att samordna resurserna som sedan kan avropas mot ersättning.

Organisationer som kompetenscentrum och dessas roll i försörjningsberedskapen

Utredningen föreslår att RISE ges ett utökat samhällsuppdrag (kapitel 6.1). Region Jämtland Härjedalen vill där betona behovet av att komplettera med regionala noder. Genom att kunskapscentrum och kluster har sin utgångspunkt i platsbaserad kunskap kan verklig framgång nås.

I detta sammanhang avser platsbaserad kunskap de unika förutsättningar som råder i Jämtlands län, med den långa erfarenheten av att bruka både jord och skog. Det handlar om att förstå klimatförhållanden, topografi, ekosystem och sociala strukturer som är specifika för länet, och omsätta detta i praktiska lösningar för försörjningsberedskap. Just därför kan och bör regionala aktörer bidra med en kvalitet och förankring som nationella aktörer inte ensamma kan uppnå.

Region Jämtland Härjedalen menar att utredningens förslag skulle vinna på att tydligare integrera denna typ av regionala aktörer, inte minst i ljuset av ansvarsprincipen och kompetensprincipen (kapitel 4.2.2). Region Jämtland Härjedalen instämmer i resonemanget om kompetensprincipen. Uppgifter bör placeras där de mest naturligt hör

hemma. När en ny uppgift ska införas och flera aktörer är aktuella, bör särskild vikt läggas vid vilka kompetenser som redan finns.

Frågan om försörjningsberedskap är ur Jämtlands läns perspektiv nära kopplad till det övergripande uppdraget att främja hållbar regional utveckling. I den regionala utvecklingsstrategin (RUS) betonas både grön omställning och resiliens som centrala delar. Programmet för smart specialisering pekar på de gröna näringarna, besöksnäringen samt digitalisering som särskilda styrkeområden. Våra naturresurser måste utvecklas med innovativa lösningar och hållbar förvaltning. På så sätt kan Region Jämtland Härjedalen förena beredskapsmålen med regional tillväxt, innovation och en hållbar utveckling som är starkt förankrad i Jämtland Härjedalens egna förutsättningar.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Jonas Andersson
Ordförande regionala utvecklingsnämnden

Magnus Aspegren
Regional utvecklingsdirektör